

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI: Dr. TAVASZY SÁNDOR

1932. VI ÉVFOLYAM

TARTALOMJEGYZÉK

I. Vezércikkek.

	Oldal
<i>Dr. Tavasz Sándor</i> : Brutális tények . . .	1
Husvétii konceptus	13
<i>Horváth Jenő</i> : "Magunk síralása . . . . ."	25
<i>Dr. Tavasz Sándor</i> : Pünkösztii konceptus	37
<i>Kristóf György dr.</i> : Kereszttyénség és pesszimizmus .	49
<i>Dr. Tavasz Sándor</i> : Szemlélődés a nyár végén	61
" " Sürgős teendők az egyházfegyelem terén	77
" " A protestáns ember lelki alkata (Gusztáv Adolf, a protestáns hős)	89
<i>Dr. Imre Lajos</i> : "Karácsonyi konceptus . . . . ."	101

II. Egyéb cikkek. Nagyobb közlemények.

<i>Major László K.</i> : Protestáns ethika	2
<i>Nagy József</i> : A VI. theologus konferencia	6
<i>Horváth Jenő</i> : Egyetlen alkalom	7
— A kereszttyénség a nagyvilágban .	28
<i>Tereh Géza</i> : Protestáns kapitálizmus	29
— Kálvin Japánban	31
<i>T. S.</i> : Nem békességet	38
<i>T. S.</i> : Isten és ember	51
<i>T. S.</i> : Ravasz László 50 éves	79

III. Így szól az Úr.

<i>Nagy József</i> : Ócska ruhán nem segít a folt	5
<i>Siposs Géza</i> : A megbocsájtás, mint bűn	14
<i>Dr. Ravasz László</i> : Hol vagy Ádám ? .	63
<i>T. S.</i> : A nagy zarándok az ígéretek útján .	78
<i>G. L.</i> : Kegeyelemből hit által .	95

IV. Múlt és jelen.

<i>Vajda István</i> : A francia protestántizmus ma	8, 15, 25
<i>T. S.</i> : Goethe	17
<i>H. J.</i> : Mit tehetünk a szórványokért ? .	18

	Oldal
<i>C. B. Hoover</i> : A szovjet kulturája. (Ford.: Nagy József) .	39
<i>H. J.</i> : Az igazi szolgálat útja	43
<i>K. I.</i> : Hároms örömnép	44
<i>Dr. Ravasz László</i> : Tisza István és a magyar tragédia	53
<i>Maksay Albert</i> : A ker. egyházak szociális tevékenysége	57
<i>T. S.</i> : Dr. Török Imre	60
<i>T. S.</i> : Az ember válsága a keresztyénség és kommunizmus harcában	65
— Adatok a világ keresztyénség helyzetéről	80
<i>Farkas Jenő</i> : Léon Maury	81
<i>A. Reiter</i> cikke a „Munkás Újság“-ból	83
<i>Biró Sándor</i> : Gusztáv Adolf és Bethlen Gábor	96
<i>Dr. John Lewis</i> : A vallás jelenlegi helyzete Oroszországban (Tunyoghy Cs. András fordítása)	97
<i>Biró Sándor</i> : Gusztáv Adolf és I. Rákóczy György	105
<i>B. S.</i> : Követendő példa	106
<i>Dr. Tavaszy Sándor</i> : A katolikus és református dogmatika	107

V. Keresztyén kritika.

<i>Nagy János</i> : Huszonöt lelkészi ajánlólevél	11
„A nyomor, mint divat“	12
<i>Járay Márton</i> : Kreuger	32
<i>T. S.</i> : Hierárchikus dijtatura	99

VI. Irodalom, művészet.

<i>Cs. Lázár László</i> : Isten és ember (T. S.)	19
<i>Vásárhelyi János</i> : Református élet (T. S.)	19
<i>Br. Bánffy Jánosné</i> : Emlékirat (T. S.)	20
Mi a külmisszió? (T. S.)	20
<i>László Dezső</i> : A Biblia használata (—y J)	20
<i>Derzsi Endre</i> : Mit akar a Nőszövetség? (—y J)	20
<i>Nagy József</i> : Haydn József	33
„A kappeli ütközet“	33
<i>Dr. Illyés E.</i> : A magyar ref. földművelő nép lelki élete (T. S.)	113
<i>Dr. Victor János</i> : Ő és mi (T. S.)	113
<i>Izabó Imre</i> : Ismerd meg magad (T. S.)	113
<i>Dr. Ocskó Lajos</i> : A mélységek lelkiülete (T. S.)	113
<i>Izékely János</i> : Vallástörténet (T. S.)	113
<i>Nagy József</i> : Krisztus és Antikrisztus Oroszországban (T. S.)	113

VII. Egyházunk munkája.

<i>T. S.</i> : A romániai magyar református Zsinat	102
<i>J. Farkas Jenő</i> : Az ákosfalvi nagyhét	103

VIII. Krónika.

IX. Kéz a kézben.

(Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata minden számban.)

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI: Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik minden hónapban kétszer · Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

VI. ÉVFOLYAM

1932. JAN. 1.—FEBR. 15.

1.—4. SZÁM.

Brutális tények.

Amikor ezt a magyartalan címet olvasuk, ne gondoljunk mindjárt a gazdasági tényekre, amelyek olyan keservesen figyelmeztetnek minket arra, hogy emberek, földön élő emberek vagyunk, hanem azokra a brutális lelki tényekre, amelyek ezekben a napokban teljes nyersségükben jelentkeznek. Brutális tények azok, amelyek pl. lapunkat is feltartóztatták ez évi elindulásában. Brutális tények azok az anyagi nehézségek és gondok, amelyek annyi és annyi komoly és értékes szellemi-kulturális megnyilatkozásnak útjában állanak, De brutális tények azok a szellemi természetű megnyilatkozások is, amelyek az embert a nyers természeti mivoltában mutatják meg. A gazdasági egzisztenciájában megítélhető ember levelközi mindazokat a színes rongyokat, amelyeket a külszínre néző műveltsége, silány erkölcsisége ráaggatott, és nem néz többé arra a mértékre, amelyet eddig szemé előtt tartott; Mit szólnak hozzá mások? — hanem leplezetlenül tárja fel lelke nyers ösztöniségét. Régen megfigyelték, hogy a legtöbb emberi arc mutat valamely derengő hasonlatosságot valamely állathoz. Beszélünk oroszánfejű emberről, karvaly-arcról, macskaképűről, bornyu-tekintetről stb. — Kétségtelen, hogy mindezeknek a hasonlatosságoknak nincs semmiféle alkattani alapja, még csak a közös származásra sem vallanak, hanem csak az éles megfigyelés kifejező képei. Az azonban bizonyos, hogy erősen figyelmeztetnek arra, hogy az állati kapzsiság, falánkság, fogvicsorgató, vérszomjas alaptermészet, a gyűlölködő, másokra törő gyilkosság ott rejtőzik még mindig az emberi lélek mélyén. Soha annyi körütekintő, jól megfontolt és gondosan előkészített gyilkosság az utolsó évszázadokban nem fordult elő, az emberi természet annyi raffinált meglevélyedése és annak oly gazdag sokéleség soha nem volt ismert, mint amilye-

nekkel éppen napjainkban, naponként és a kulturált világ minden helyén találkozunk. *A kannibálizmus bevonult a legműveltebb negyedekbe és olyan arányokat öltött, hogy ma holnap az európai—amerikai kulturális szintér lesz az igazi otthona.* De nemcsak ez a cselekedeti kannibálizmus, de az ennek alapul szolgáló lelki kannibálizmus is óriási arányokat öltött és ami különösen megborzasztó, az öntudatos, imádkozó keresztyének között is. A becsületretörő gyanúsítások, a hazug vádaskodások, az epés-sárga irigység, a mások romlásában gyönyörködő susárlások, a határtalan önzés, a falánkság és a kapzsiság, ezek a mindenféle más külső, *tettekben megnyilvánuló brutális tényeknek* alapul szolgáló lelki brutális tények azok, amelyek a civilizált ember kannibálizmusát annyira megnövelték, hogy ez ma holnap nemcsak a jelent, hanem a jövőt is romlásba viszi.

Mit tegyünk? — Mondjunk le az ember önerejébe vetett bizakodásról, mert az ember, mint ember még az „emberiességében” is annyira terhelt, hogy a saját akaratának útján, a gonoszságtól megszabadulni nem tud. — Mondjunk le arról a hitünkről, hogy a „felvilágosítás” elegendő arra, hogy az ember más utra térjen és más minőséget öltson magára. Mondjunk le arról, hogy akár a „reformokba”, akár az új „koncepciókba”, akár a „konföderációkba”, akár a „demokráciába”, akár a „fascióba” bizzunk. *Mindezek: az emberiség, a felvilágosítás, a reformok, a koncepciók, a konföderációk, a demokráció, a fasció lehetnek hasznos eszközök, de csak az Uristen által „átteremtett” új ember és az „átteremtett” új emberi közösségek kezében.* Ez az egyetlen útja annak, hogy a brutális tényeket kizárjuk, legyőzzük, uralmunk alá vessük és így mi uralkodjunk azok felett és nem pedig azok felettünk!

T. S.

Protestáns etika és a tőkegazdálkodás szelleme.

Ha egy pillantást vetünk, valamely vegyes felekezeti ország foglalkozási statisztikájába, feltűnő gyakran fogunk egy olyan jelenséggel találkozni, mellyel a katolikus sajtóban és irodalomban s Németország katolikus gyűlésein is sokat foglalkoztak. Ez a jelenség a tőketulajdonnak és vállalkozásnak, valamint modern vállalatokban alkalmazott munkásság felsőbb rétegeinek s különösen a magasabb technikai, vagy kereskedelmi képzettséggel bíró személyzetnek protestáns jellege. E felekezeti statisztika számadataiban tapasztalható jelenséget nemcsak ott találjuk élesen kidomborodva, ahol a felekezeti különbség összeesik a nemzetiséggel s a kulturális fejlettség fokának különbségével, mint pl. kelet Németországban a németek és lengyelek között, vagy nálunk Erdélyben a magyarok és románok között, hanem majdnem mindenütt ahol a pénzgazdálkodás fejlődésnek, felvirágzás idejében szabad keze volt arra, hogy a népességet a maga szükségletei szerint társadalmi rétegeztségében átalakítsa és foglalkozásszerűen tagozza.

És pedig minél inkább így volt, annál világosabban észlelhető az említett jelenség. Már most a protestánsoknak viszonylag sokkal nagyobb arányú, t. i. össznépességet tekintve percent számukat felülmúló részesedését a tőketulajdonban s a nagy modern ipari és kereskedelmi vállalatok munkájának vezetésében és magasabb fokaiban kétségtelenül részben történeti okokra kell visszavezetnünk, melyek a távoli múltban rejlenek s melyeknél a felekezeti hovatartozás nem a gazdasági jelenségek okának, hanem bizonyos fokig azok következményének tűnik fel. Mert tagadhatatlan tény az, hogy a protestántizmus elterjedése gazdasági megerősödést jelentett a múltban és jelent ma is.

A XVI. században Németország leggazdagabb, természeti fekvésük és közlekedésük folytán a legkedvezőbb helyzetben levő és gazdaságilag legfejlettebb vidékeinek nagy száma, a gazdag városok többsége a protestáns vallásra tért át s ennek utóhatásai s létért való gazdasági harcban a protestánsoknak még ma is javára szolgálnak. Felmerül azonban már most az a történeti kérdés: mi volt az oka annak, hogy a gazdaságilag legfejlettebb vidékeknek oly erős hajlamuk volt az egyházi forradalomra?

Max Weber heidelbergi tanár írja, miszerint itt tekintetbe kell vennünk azt, amit ma gyakran elfelejtene, hogy t. i. a reformáció nem annyira az életben való egyházi uralomnak megszüntetését, hanem inkább eddigi formájának mással való helyettesítését jelentette; és pedig egy nagyon kényelmes, gyakorlatilag az időben alig észlelhető, gyakran

majdnem csak formális uralomnak olyannal való helyettesítését jelentette, mely az egész életmódot a házi és nyilvános élet minden körébe elgondolható, legnagyobb mértékben behatoló, végtelenül terhes és komolyan vett szabályok béklyójába szorította. Míg a katolikus egyház uralmát — „mely az eretneket büntető, de a vétkezők iránt szelid” volt, jelenleg elviselik teljesen modern gazdasági berendezésű népek is és hasonlóképpen elviselték a leggazdagabb, gazdaságilag legfejlettebb vidékek, melyeket a XV. század vége felé a világ ismert.

A protestánsoknak a modern gazdasági életben a tőketulajdonban és vezetőállásokban való nagyobb fokú részesedését ma részben történetileg átszarmazott, átlag nagyobb vagyonságuk következményének tekinthetjük is: másrészt oly jelenségek is tűnnek fel, melyeknél az oksági viszony kétségtelenül nem így van. Ide tartoznak pl. a következők mindenekelőtt az egész általános, Badenben, valamint Bajorországban s pl. Magyarországon, Erdélyben is kimutatható különbség a felsőbb oktatás módjában, melyet a katolikus szülők a protestánsokkal szemben a gyermekeiknek adni szoktak. Azt, hogy a katolikusok percentje a „magasabb” tanintézetek tanulói és végzettjei között egészében a népességben való percentszerű számok mellett meglehetősen elmarad, legnagyobb-részt az átszarmazott vagyoni különbségnek tulajdoníthatjuk. Továbbá a katolikus vallású végzett tanulók percentje, akik a modern, különösen technikai tanulmányokra és ipari, kereskedelmi pályákra, általában polgári kereseti életre előkészítő intézetekből, reálgymnáziumokból, reáliskolákból, felsőszakiskolákból stb. kerülnek ki, szintén feltűnő erősen elmarad a protestánsok percentszáma mögött, míg a humanisztikus gimnázium nyújtotta előképzést a katolikusok előnyben részesítik, ez olyan jelenség, amely a katolikusoknak a kapitalista pályákon való csekély részvételének megmagyarázására kell felhasználnunk. A kolozsvári és bukaresti kereskedelmi akadémia magyar nemzetiségű hallgatói között 72% a protestáns, a többi róm. kath.* Még feltűnőbb azonban egy oly megfigyelés, mely a katolikusoknak a modern nagyipar tanult munkásszemélyzetében való, csekélyebb részvételét értetik meg velünk. Az az ismert jelenség, hogy a gyár a maga tanult munkajelentés nagymértékben az ipar neveltjeiből veszi, munkaerőinek előkészítését tehát ennek engedi át s azokat teljes előkészítés után elvonja, lényegesen nagyobb mértékben mutatkozik a protestáns, mint a katolikus vallású iparos segédeknel. (Herbert v. Beckerath, Der mod. Industrialismus). Másszóval az iparos

segédek közül a katolikusok erősebb hajlamot mutatnak a mesterségükben való megmaradásra, tehát viszonylag gyakrabban lesznek mesterekké, míg a protestánsok viszonylag nagyobb mértékben özőnlének a gyárakba, hogy itt a tanult munkásság és az ipari tisztviselői állások magasabb fokait betöltsék.

Nálunk a közelmúltban lezajlott országos népszámlálás statisztikai adatai, az abban megnyilatkozó felekezeti és társadalmi tagozódás számaránya teljes aktualitást ad az erdélyi magyar közgazdasági élet mindinkább kidomborodó protestáns jellegének elemzésére.

A protestáns etika és a kapitalizmus szellemét vizsgálva, ezekben az esetekben kétségtelenül úgy áll az oksági viszony, hogy a nevelés útján szerzett szellemi sajátosság és pedig itt a *nevelésnek a szülőföld és a szülői ház vallási légkörétől függő iránya határozta meg a pályaválasztást és az élet további hivatásszerű folyását.*

A katolikusoknak a modern gazdasági életben való csekélyebb részvétele Anglia és Németországban már most annál is inkább feltűnőbb, mert ellenkezik azzal a kezdettől fogva és a jelenben is tett tapasztalattal, hogy nemzeti vagy vallási kisebbségek, melyek mint „alávetettek” egy másik csoporttal, mint „uralgóval” szembeállnak, a befolyásos politikai állásokból való önkéntes vagy önkéntelen ki-zártságuk következtében különösen nagy mértékben szoktak gazdasági pályákra menni, hogy legtehetségesebb tagjaik becsvágyukat, mely az államszolgálat talaján nem érvényesülhet, itt igyekezzenek kielégíteni.

A protestánsok úgyis, mint uralkodó, úgyis mint alávetett réteg, úgyis, mint többség, úgyis, mint kisebbség, olyan különleges hajlamot mutatnak a gazdasági racionalizmusra, amelyent a katolikusoknál sem az egyik, sem a másik helyzetben ilyen módon nem tapasztaltunk. A különböző magatartás okát tehát lényegileg a felekezetek állandó belső mivoltában és nem csupán mindenkori külső történeti és politikai helyzetében kell keresnünk.

Felületesen tekintve és bizonyos modern benyomásokból ítélve, kísértetbe jöhetne az ember, hogy az ellentétet úgy formulázza meg, hogy a katolicizmusnak a világtól való erősebb elfordulása, az aszketikus vonások, melyeket legfőbb eszményei feltüntetnek, hitvallóit a világ javaival szemben nagyobb közönbösségre nevelték. A protestántizmus az élet egész tartalmát elvilágosította. Egy modern író ezt az ellentétet, ahogyan az a két felekezetnek a gazdasági élettel szemben való magatartásában megjelenik, így vélte megformulázandónak a katolikus nyugodtabb, kisebb benne a szerzési ösztön, többre becsüli a lehetőleg biztos, bár kisebb jövedelemmel járó életpályát, mint a kockázatos,

izgalommal járó, de esetleg kitérítéseket és vagyont hozó életet.

Közmondás tréfásan így szól a jelen esetben: a protestáns szeret jól enni, a kath. nyugodtan akar aludni.

A közgazdasági supremácia kihangsúlyozására elég, ha a katolikus jellegű államokat: Olaszország, Franciaország, Spanyolország, Portugália stb., a protestáns szellemű államokkal: Németország, Svájc, Anglia, Hollandia stb. szembehelyezzük s egy szempillantásra megállapíthatjuk a gazdasági és ipari felsőbbiséget. A statisztikai adatok szerint a protestáns államok lakóainak az életstandardja 30%-kal nagyobb. Ügyszintén a nemzeti vagyon ezeknél a prot. államoknál úgy általános, mint egyéni viszonylatban messze túl szárnyalja a katolikusokat.

Nálunk Erdélyben sem különb a helyzet. A protestáns elika évszázados hatásának eredményét tőkegazdálkodási és közgazdasági vonatkozásban számtalan példával tudjuk alátámasztani. Erre legklasszikusabb példa Nagyszalonta fejlődése, hol a kálvinista szellem teljes mértékben érvényesült. Az öntudatos egyházi élet, vagy ahogyan a másfelekezetűek olyan sokszor megállapítani igyekeznek, a „racionális hitélet” szeplőtlen, józan, puritán családi életet kölcsönözött, amely végeredményképpen gazdasági megerősödést jelentett.

Míg határozottan katolikus jellegű helyek, mint: Gyulafehérvár, Szamosujvár stb. sohasem tudtak odafejlődni, melyszerint nemzetgazdasági szempontból meggazdagodás, de legalábbis fejlődés lehetett volna regisztrálható.

Erdélyben a XVIII. sz. ellenreformációs mozgalma s annak kinövésői a XX. sz. elején már-már teljesen hatáskülső, míg a világháború befejezése után teljesen megszűnt.

Az erdélyi tőkegazdálkodás statisztikai adatai szerint a protestánsok percentszámja egyenlő viszonylatban 22%-kal több.

Régi időktől egészen Cecil Rhodesig, feltűnő gyakori jelenség, hogy papi házakból a legnagyobb stílú kapitalista vállalkozók származnak, amit szintén a fiatalok aszketikus nevelés ellen támadt visszhatás gyanánt magyarázhatunk.

A reformáció elterjedésének korában akár melyik országban is egy meghatározott osztályhoz ép oly jellemző és bizonyos értelemben „tipikus” még is, pl. hogy a francia hugenolta egyházakban szerzetesek, kereskedők és iparosok számbelileg csakhamar különösen nagy mértékben voltak képviselve az átértek közt és nagy számban maradtak meg főképp az üldözés idejében. Már a spanyolok tudták, hogy az „eretnység” a németalföldiek kálvinizmusa „a kereskedelmi szellemet táplálja” és ez teljesen megfelel azoknak a nézeteknek, melyeket sir Petty a Németalföld

kapitalista fellendülésének okairól szóló értekezésében nyilvánított. Gothein a kálvinisták szétszóródását joggal nevezi „a tőkegazdaság faiskolájának”. Magában Franciaországban azonban, mint Colbert küzdelmeiből ismeretes, a XVIII. században egészen így állott a dolog. Ausztria is egyenesen importált protestáns gyárosokat. Így válik a protestántizmus, mint fejlődés, előmozdító tényezővé.

Azt hiszem ennél fogva, hogy ezekben az egészen ideiglenes fejtegetésekben nem szükséges további példákat felhalmozni. Mostmár ez a kevés példa mind azt az egyet mutatja, hogy a „munka szellemét”, a „haladás szellemét”, vagy akár hogy is hívjuk, melynek felkeltését a protestántizmusnak szokták tulajdonítani, nem szabad az „életöröm” értelmében, vagy bármi másféle felvilágosodás értelmében venni, ahogy ezt manapság gyakran teszik.

Mi az hogy tőkegazdálkodás szellemé? Ha megkíséreljük, hogy róla valami „meghatározás” felét adjunk azonnal bizonyos, hogy a vizsgálat céljának lényegében rejlő nehézségekre akadunk.

Ha van egy tárgy, melyhez valami értelem járulhat, akkor az csak egy „történeli egyed” lehet, azaz a történeli valóságban előforduló összeség, melyeket mi kulturális jelentőségük szempontjából fogalmilag egy egészé foglalunk össze. Ilyen fogalmat nem lehet a „genus proximum differentia specifica” schemája szerint meghatározni a kultúra elején, hanem a végén.

Először is legalább csak az ideiglenes szemléletességi tételről annak amit itt rövid meghatározás formájában tőkegazdálkodás „szellem”-én gondolunk.

Az idő pénz. — Kevés jövedelemmel bíró egyén nagy fokú időpazarlása.

A hitel pénz. — Ha valaki más pénzt használja.

A pénz teremtő erejű és gyümölcsöző természetű. — A tőke fogalmának intenzivitása.

A pénz helytelen értékelése megsemmisíti a gyarapodást.

A jó fizető mindenki erszényének ura. Aki rendszeren fizet bizalmat élvez.

A hitel előre segít.

Ha dolgozol, ez azt mutatja, hogy nem feledkezel meg adósságaidról, kötelességeidről, tehát ép oly pontos, mint becsületes embernek tüntet fel és emeli hiteled.

Ezeket a hitvallásokat megtaláljuk Franklin Benjámin és Fuggerek tanulmányaiban.

A becsületesség hasznos, mert hitelt hoz, a pontosság, a szorgalom, a mértékletesség szintén és ezért erények.

Franklin mondja: „Ha látsz hivatásban szorgalmas embert, annak a királyok előtt kell állnia.”

Salamon 22 r, 29 v. Láttál-e az ő dolgában szorgalmas embert? A királyok előtt kezd állani, nem marad az alávalók között.

A pénzszerzés — amennyiben törvényes módon történik — a modern gazdasági rendben belül a hivatásban tanusított derekaság eredménye és kifejezése.

A gazdasági életben uralomra jutott tőkegazdálkodás felneveli és megteremti magának gazdasági kiválasztás útján azokat a gazdasági alanyokat — vállalkozókat és munkásokat — akikre szükség van.

A tőkegazdálkodás szellemének, amely idáig eljutott, kemény küzdelmet kellett vívnia az egész világgal. Ókorban, valamint a középkorban is élt az u. n. „auri sacra fames” — a pénzvágy — úgy a békében, mint háborúban a kalózkodás idejében.

A tőkegazdálkodás ellenfele a meghatározott erkölcsi mezben fellépő normákkal megkötött életstílus értelemben vett tradicionálisizmus. Amely közvetlenül befolyásolta a termelést, fogyasztást, kultúrát; a hagyományos szükséglet fedezésnél pedig a nyereség vágy lép fel.

Werner Sombart a tőkegazdálkodás eredetéről szóló fejtegetéseiben, mint két nagy vezérmotívumot, melyek közt a gazdasági történeli folyása mozgott, megkülönböztette a „szükséglet fedezését” és a „vagyonserzést”, aszerint, amint a személyes szükséglet mértéke, vagy a szükséglet korlátaitól független nyereségre való törekvés és a nyereség szerzés lehetősége válik mértékadóvá a gazdasági tevékenység módjára és irányára.

A tőkegazdálkodás kétségtelen élő ütőereje a pénz. A pénznek a világpiacon való megjelenése és oda özönlése hozta létre azt az átalakulást, amit mi tőkegazdálkodásnak nevezünk.

A modern tőkegazdálkodás kiterjedését előidéző hajtóerők kérdése elsősorban a közgazdaságilag értékesíthető pénzkészletek forrásának kérdése, hanem mindenekelőtt a tőkegazdálkodás szellem fejlődéséé. Ahol ez életre kel és érvényesülhet, ott megteremti hatásának eszközül a pénzkészleteket nem pedig megfordítva.

Az ember hajlandó volna azt hinni, hogy az erkölcsi tulajdonságoknak magukban véve semmi közük sincs bármiféle etikai szabályokhoz, vagy vallásos gondolatokhoz, hogy ebben az irányban inkább valami negatív mozzanat az átszámazott hagyomány alól való felszabadulás képessége tehát legfőképpen szabadelvű „felvilágosodás” az ilyen üzleti életberendezkedésnek a megfelelő alapja.

Lujo Bretano, Charles Gide szerint a közgazdasági és társadalomtudományi elemzéseknél a „világnézetek” összetételeinek

megállapítása kizárólag a kereskedelmi politikai és társadalmi politikai érdekek figyelembevételével lehetséges.

A „tőkegazdálkodás szellem“-ének mélyen elágazó gyökere a protestantizmusban és annak etikájában van meg. Gazdaságilag leginkább racionált országban, különösen Angliában, hol a római jog reneszánsza a maga idejében hajótörést szenvedett a nagy jogász-céhek hatalmán, míg uralma Dél-Európa katolikus területein mindig fennállott.

Az elsoroltakból kétségtelenül kitetszik, hogy van gazdasági szellemi szupremáció, ami jellemzi a protestáns vallást az összes más felekezetekkel szemben.

Csak az öntudatos kálvinista hitélet adhat nyugodt fejlődést úgy családi, mint nemzeti életben és csak az biztosíthatja a nehéz gazdasági helyzetben a létfenntartást és a szükséges anyagi megerősödést.

Borosjenő.

Major László Károly.

! GY SZOL AZ ÚR...

Ócska ruhán nem segít a folt.

Márk 2:21–22.

Szállóigévé lett ma már közöttünk az a Barth-i kifejezés: „egészen más“ Isten, aki „der ganz andere Gott“ Aki azért Isten, mert egészen más, semmihez sem hasonlítható jósága és hatalma.

Ist Krisztus arról beszél, hogy régi, a bűnös emberrel nem lehet összeegyeztetni azt az egészen mást, amit Ő hozott az Evangéliumban Ő és amit Ő hozott, ez az örök novum, a mindig aktuális, a mindig fontos és ez örökké egyetlen. Nem helyettesíthető semmivel. És nem fogadható be ideig-óráig, nem lehet lelkünkben neki is, önző magunknak is egyszerre helyet biztosítanunk.

Krisztus itt arról beszél, határozottan és világosan, hogy ő nem foltozott, tatarozott életet kíván tőlünk. Nem elégszik és nem elégedhetik meg azzal, hogy csak akkor forduljunk hozzá, mint folthoz, ha élet-ruhánkban már nagyon kegyetlenül fuj be a nyomorúság szele. Ő nem életünk ideig-óráig való ura akar lenni, hanem egész életünk egyetlen ura. Úr. Isten.

Krisztus nem foltozott és tatarozott életet kíván tőlünk, hanem egészen újat, „más“-t, mint a régi volt. Ő tudja, hogy ember-voltunkat és bűneinket levetkezni nem tudjuk. Ő nem, mint angyalokhoz szól hozzánk, hanem mint emberekhez, nem azért jött, hogy az igazakat, hanem azért, hogy a bűnösöket hívja megtérésre.

Azonban teljes megtérésre hív.

Ő nem akar király lenni omladozó, régi magunkban. Evangéliuma, ez a boldog, egyetlen öröm-üzenet a mai szomorú s a válságokban szenvedő világban, nem töltheti meg a régi tömlőket, a bűnös emberi lelket. Neki egészen új emberre van szüksége. Nem az ó-emberre, hanem az újra.

Új szívet és új lelket akar. Nem Isten ellen lázadó s tőle: Jehovától féltő szolgalatokat, hanem megszabadított istenfiaikat vár, új embereket. Nem moderneket, hanem újakat. Újakat abban, hogy folytonosan Benne és általa keressenek ne új donságot, hanem megújulást! Mert az újdonság csak ma új és talán holnap, de holnapután már reányomja a múltat az idő. Ő teljes megújulásunkat kívánja: új lélek-tömlőt, amely megbirja az Evangélium perzselő örömeit. Megtartja, mert belátja, hogy nem a maga erejéből tartja meg.

Mi magyarok mindig fontosabbnak tartottuk azt, hogy a faji kérdésekkel foglalkozzunk, mint az Uristen dolgaival. Mi mindig csak a fehér szarvas nyomában lótotunk, futottunk, ahelyett, hogy szarvasként szomjaztunk volna az Élet vizét. Mi mindig szívesen feledkeztünk meg arról, hogy magyarságunkhoz, pogányságunkhoz, amit Ázsiából hoztunk magunkkal, sokkal drágább, látszólag európai, de sokkal inkább az örökévaló ország „egészen más“ velejárója csatlakozott: a keresztyénségünk. Ez soha sem izgatott annyira, mint a magyarságunk, magyar átkunk ez er kérdése. Nem, mert nem láttuk meg, hogy itt csak egy kérdéssel van szó, az új kérdéssel és elvesztünk a fajiság politikai útvesztőiben. A régi ruhában, melyre csak foltokban raktuk fel a keresztyénséget és a régi tömlőben, melyet szerteszaggattott a keresztyénség új bora. Nem is lehetett másként.

„Michelangelo, a híres olasz szobrász, a sivatagban elért egyszer a tenger partjához. A sivatag és a tenger találkozásánál hatalmas szikla meredt várátlanul és merészen az égnek. Amint a nagy művész néz nézi a bazalt sziklát elgondolja, hogy ez a makacs, fekete, értelmetlen óriás azonnal értelmet nyerne, mennyire más lenne, egészen más, ha belőle mosolygó Krisztus arcot faragna ki. Nem keresztet, hanem mosolygó Krisztus arcot.

A magyar nép is ilyen értelmellen, fekete, makacs szikla a nyugati civilizáció óceánja és a keleti barbarizmus sivatagja szélén. Semmi értelme, hogy itt éljen, amíg makacsan és feketén, merészen égre mered amíg nem tudja, hogy hová tartozik: a keleti sivatag homokját edzette-e meg benne a sok nyomorúság sziklává, vagy a civilizáció, a nyugati,

sok tenger-korall nőtt-e fel benne“.* Ma már mindkettő ócska ruha és régi tömlő.

Ebből a magyar népből a Krisztus arca kell, hogy kimosolyogjon. Csak akkor tölti be azt, ami reá vár, amire hivatott. Ez az egyetlen hivatása „egészen más“. Ez az, amit Krisztus vár tőle. És tőlünk. Új szívet és új lelket. Mosolygó arcot, hogy az Ő testvérei lehetünk és nem a világ rabszolgái. Ez a

boldog, egészen új szív és lélek kell urrad legyen bennünk, amikor új esztendő köszöntött reánk.

Ócska ruhán nem segít a folt.

De az új ruhában és az új tömlőben: új szívben és új lélekben Ő talál lakozást. Ő mosolyog ki életünkéből. És Ő tanít meg élni. Ő: az Új tartalom. Az „egészen más“ Isten. Nagy József

Theológus konferencia.

Február 11—14. napjain tartotta theológiai Fakultásunk szokásos konferenciáját, sorrendben a hatodikat. *Makkai Sándor* püspök: A különböző társadalmi osztályok szerepéről beszélt az erdélyi kálvinizmus életében. Különösen kiemelhető szelleműs előadásából az, amit a mágnásokról és a „lateiner osztályról“ mondott: A főurak nem is anyagi okokból csupán, de nem is mint megtértek álltak a Reformáció híveinek táborába. Minél közelebb vagyunk a Reformációhoz, annál vallásosabbak, „minél közelebb érünk tisztelt korunkhoz, annál világiasabbak“ a főuraink, s nem igen látnak egyebet az egyházhoz való ragaszkodásukban, mint tradíciót. A mágnások az egyházat „a felvilágosult szabadelvűség bajnokának“ nézték és ma megdöbbennek és „katholizálásnak“ minősítik az „egyházi kegyeskedést, a bibliakörösködést“, általában azt, ami az egyházat egyházzá teszi. A békéltető szerepét játszó a különböző felekezetek között. Azonban kétségtelen, hogy igen sokat tettek a multban és közelmultban is azokért a kulturális intézményekért, melyeket az egyház tart fenn. Súlyos kritikával illette az előadó püspök az úgynevezett lateiner osztályt, amelyik alig valamit vett részt az egyház egyházi életében, legföljebb „törvényeket alkotott“ számára, melyek pompás világi törvények ugyan, de nincs sok közük az egyház egyház voltához. Hasonló elítélő véleménnyel szólott — valljuk meg: joggal — a tanárokról, akik mindig a korról szeretnének haladni, pompás marxisták, ha titkolják is, de az is bizonyos, hogy református voltuk nem jelent egyebet számukra, mint egy kisebbségi iskolában való elhelyezkedés külső, papíron levő eszköze. Az előadó rámutatott arra a nagy feladatra, amely ezen a téren a lelkészek új generációjára vár. Ma úgy tűnik, sokkal több nexus van a leendő papok és tanárok között.

Az egyetlen osztály, melyről teljes elismeréssel emlékezett meg az előadó: a kis középosztály, azaz az iparos osztály, mely különösen a multban az egyház leghűségesebb támogatója volt s középiskolai nevelésünknek oda kell tendálnia: hogy ne

a gyengéket, hanem a legjobbakat neveljék iskoláink iparosoknak és kereskedőknek“

— A nép — mondta a püspök — régen csak inaktív massa volt, akit máról-holnapra a földesuri akarat szerint tettek reformátussá, va y katolikussá. Egyet nagyon jól megtanult: nem szeret adózni. „Ez az ő tradíciója“ s az is, hogy könnyen lesz a szociális szélsőségek és vallásos túlkapások áldozata. A néphez a lelkész uraknak — mondta az előadó — nem mindenféle izmussal, hanem az igehirdetőknek a tiszta Igével kell menniök.

A szervezett munkásság az a terület, melyet az egyház teljesen elhanyagolt. Egyházunknak különösen ezzel az elhanyagolt tagjaival foglalkozott *Imre Lajos* professzor „A protestánsizmus és proletáriátus“ című előadásában, amelyben kimutatta a kettőnek igen sok életjelenségben határozottan szembenálló voltát (ezt az ellentétes viszonyt természetesen jobba tehetné volna az úgynevezett munkás tömegeihez való viszonya kérdésének korábbi komoly revíziója), de kimutatta azokat a találkozó pontokat is, ahol az egyház és a proletáriátus sok kapcsolatot mutatnak. Az Isten szuverén akaratát, minden emberi hatalomnak ezen akarat alá való rendelése, az emberi uralom önmagában való jogtalansága, olyan elvek, melyek párhuzamosan, sőt némelykor egybefutó vonalban haladnak a proletáriátus emberi uralom túlkapásai, a mai társadalmi rendszerek romlott formái, megkövesedett keretek bűnné vált gondolkozása ellen indított ideológiai harcával. Az a nehézség itt, hogy a protestánsizmus elhanyagolta saját alapelveinek szigorú érvényesítését: megalkuvást tanúsított, másrészt pedig a proletáriátus csak negative ellenzi az emberi uralmat, hisz az ember tökéletességében és az általa végzendő világmegváltás megfelelő voltában. A protestánsizmus csak úgy tölti be hivatását, ha saját helyzetét revízió alá véve, vállalja elveinek gyakorlati következményeit.

Nagy Géza professzor A kapitalizmus és a kálvinizmus címmel tartott előadást. Kimutatta, hogy bár a kapitalizmus lelkiisme-

* Kecskeméti konferencia, 1931. nyarán.

retét terheli annyi bűn, mint a tulsó oldal irányzatainak lelkét, mégsem minősíthető lopásnak, mert a tőke rendszerint szorgalmas, kitartó munka eredménye. Az előadó a tőle már szokott precizitással tárgyalta a kálvinizmus és kapitalizmus viszonyát, kiemelve azt, hogy a kapitalizmus teljesen letért arról az útról, melyet Kálvin jelölt ki a nagytőke számára s melyből valóban csak áldás fakadhat. Az önkényes és kiszámíthatatlan termelésben nincs a kálvinizmusnak semmi része, mert épen Kálvin az, aki hangsúlyozza, hogy „... az ember bűne miatt jobb, ha több ember van kormányon”; a féktelen tőke munkáját tényleg társadalmi úton kell ellenőrizni. A tőke eredetére ráutalva kimutatja, hogy mint Isten ajándékával nem bánhatunk vele önkényesen; a munka nélküli részvényesek erkölcsstelenségét már régen támadja a szociálizmus és jogosan, csak az a baj, hogy hit nélkül támadja, ugyanolyan alacsony érdekből, mint amellyel a kapitalista védekezi a tőkét. Kár, hogy az előadónak nem maradt elegendő ideje arra, hogy kitérjen a kapitalizmusnak a háborút előidéző és a kegyetlen „kolonizációt” végző tetteire.

Maksay professzor az Ökumenizmus jelentőségéről beszélt. Ismertette a stockholmi és lausannei mozgalmakat és jelentőségüket, melyekbe az erdélyi kálvinizmusnak is bele kell kapcsolódnia. Megismertetett azon személyiségekkel, akik ennek a mozgalomnak a főharcosai.

A konferencia utolsó napján Tavaszgy Sándor professzor „Az egzisztenciális gondolkodás a teológiában” címmel tartott elő-

adást. Kierkegaardon át (akit a feledésből a dialektika teologia vezetői hoztak a tudomány mai harcmezéjére, hogy filozófiai módszerük vezére legyen) egészen Heideggerig ismertette ennek az Erdélyben még alig ismert gondolkodásnak és a teológiának viszonyát. Az ember nem tárgyi valóság — mondta az előadó —, hanem aktuális, egzisztáló valóság, akinek lényege az intencionáltságában (a másra utaló voltában) rejlik. Összevágó kritikával illette az idealizmust, melynek „eszményei” nagyon távol állanak a „Sein zum Tode”-ban élő embertől. Exisztálni nem egyéb, mint valamire nézve lenni: az Én csak a Tehez való viszonyában nyer léti értelmezést. Magánosan Én nincs, csak ebben a világban élő Én. Ez az, amit Gogarten: radikális világiasságnak nevez. Állandó döntésben él az Én: csak akkor él, amikor dönt. Csak a tusakodó gondban jut kontaktusba saját léte sajátos alapjával. Az Én egzisztenciája az időiség perspektívájában él. A halál gondja befolyásolja egzisztenciáját. Ebből származik az a teológiai megállapítás, hogy Isten egészen más, mint az ember. Az ember hite nem is egyéb: egzisztencia-harcnál Ez a hit kritériuma.

Délutánonként a professzorok és a szénior vezetésével csoportos megbeszélések folytak: A tanulmányi nehézségek, Hitbéli kételyek és Világnézeti kérdések témákról. A konferenciát élénk érdeklődés és sok hozzászólás jellemezték. Az egész konferencia a bezáró (vasárnapi) Ige feltétele alatt folyt le: Hamis tanubizonyoságot ne tégy!

Nagy József.

Egyetlen alkalom.

Újra esztendő t cseréltünk. S ebben az évről-évre visszatérő alkalomban semmi sem állandóbb, mint az a mindnyájunkkal közös benyomás, hogy múlik az idő. Az időt, ezt a csudálatos, megfoghatatlan valamit, máskor talán észre se vesszük — ilyenkor érezzük, hogy van. Isten előtt, az örökkévalóság hazájában elképzelhetetlen az idő, de itt a földön, míg ott áll előttünk a halál határköve, félelmetes valóság számunkra.

Az idő pénz — mondja az idejét a legjobban beosztani tudó angol. Sokszor ennél is drágább. Minden pénznél többet érne, ha a vízbefulónak volna még néhány perce, míg a késlekedő segítség hozzáérkezik.

A keresztyén ember még fokozottabban érzi az idő mulását, mint aki nem törődik az Isten dolgaival, Mélyebben fáj neki az elveszített idő, a soha vissza nem hozható órák emléke. De másfelől több reménységgel és több hálaadással fogadja az új évet, az eljövendő idő alkalmát. Számára az idő, az egész földi élet Isten ajándéka, drága és

egyetlen alkalom arra, hogy az igazi élet megszerezhesse. Az idő tehát mindennél drágább a földön, mert benne — akármennyire ellenmondás is ez a mi eszünk szerint — az örökkévalóság lehetősége van elrejtve számunkra.

Természetes dolog hát, hogy két esztendő határán megkondul a harang s vannak még református emberek, akik nem kurjongatással, hanem zsolttárral vagy imádsággal búcsúznak az ó-évtől s köszöntik az újat.

És méltó, hogy ünnep legyen az év első napja. Hogy Isten előtt vessünk számot magunkban egy év tartozik-követel rovatairól: bánatairól, bűneiről, mulasztásairól, örömeiről, áldásairól, eredményéről. Méltó, hogy templomba gyűljünk, hálaadásra. És méltó, hogy az Ő nevében kezdjük el az új esztendőt, kezébe téve le életünket, Tőle kérve segítséget, Benne reménykedve, hogy az új év minket is újjá tesz s nekünk elég Őt szeretni, minden javunkra lesz az új esztendőben.

Aninósa, 1931. XII. 31.

H. J.

A francia protestantizmus ma.

Két rövid tanulmány jelent meg a francia könyvpiacra majdnem egyforma címmel és mindkettő a francia protestantizmus jelenlegi helyzetéről nyújt felvilágosítást.

Az egyik címe: A franciaországi protestánsok (Les Protestans de France) W. Bourquin ref. lelkész tollából 1929-ben, az „Union Régionales des Églises Réformées de Normandie”-kiadásában.

A másik címe: A francia protestánsok (Les Protestants Français) A. Mohn, jelenleg Stockholmban élő lelkész tollából 1931-ben Párisban a „Comité Protestant des Amitiés Françaises” kiadásában.

A korábban megjelent (1929.) tanulmány a francia protestáns közönség tájékoztatása végett; a későbbi (1931.) pedig a külföldi tájékoztatása végett íratott. E két értékes tanulmány egymást kiegészíti.

Ezek segítségével egy valamennyiben elfogadható, nagy vonalaiban megrajzolt képét szeretném felmutatni a francia protestantizmus mai helyzetének.

I. A francia protestantizmus típusai és szervezete.

1. §. Református egyházak.

A francia protestánsok mindennapi szóhasználatában a „protestans” szó napról-napra gyakrabban fordul elő és egy bizonyos szolidaritást jelent. Elsősorban tehát protestánsokról beszélnek, írnak és csak azután a különböző típusokról. Ugyahogy amíg tanulmány tárgyává nem teszi az ember ezt a kérdést, addig azt kell higgye, hogy itt a típusaiban talán túl gazdag protestantizmus már nem is létezik. Ez a felfogás azonban téves; mert noha igaz, hogy a protestantizmus nagy összefogásáról itt már szó van régóta, — a mélyben mégis „sajnálatos alapozás” uralkodik. A cél ki van tűzve; a protestantizmus útban van feléje: megvalósítani az egységes protestantizmus nagy gondolatát, amint látni fogjuk, de ez még nem valóság.

A protestáns egyházak között a nagy többséget a református, azaz az evangélium szerint reformált egyház képezi. Nagyobb többségben az ország azon helyein élnek, ahol a majdnem három évszázadig tartó üldözések alatt a természeli körülmények folytán kényszerülve voltak ott maradni, vagy mert barlangok mélyén összegyűltek istentiszteletet tartani.

A „kálvinista” elnevezés ma már azt lehet mondani, Franciaországban semmilyen formában sincs használatban; a „réformée” a „református” elnevezés él.

A református egyház kebelében is bizonyos dogmatikai különbségek vannak, következőleg elnevezések is. Már a múlt század második felében (1872.) szakításra került a dolog. Azóta megindultak és élnek a törekvések egységesíteni a dogmatikai felfogást, de nemcsak, hanem az adminisztrációs teendőket illetőleg is, mert ez követte amazt. Az egységesítésre kitűnő alkalmat véltek az egyház és az állam szeparációja (1905.) alkalmával, mivel az egyik ága a ref. egyháznak tulajdonképpen a szeparáció érdekében dolgozott. Az egységesítés azonban nem sikerült. Mégsem lehet azt állítani, hogy nagy ellentétek dúlnak a ref. egyházban, arról beszélni sem szabad. Csak a valóság mégis az, hogy több elnevezés él hivatalosan belkörüleg és valami kis differenciának lenni kell és van is.

1. Az „Églises Réformées Évangéliques”, (ev. ref. egyház) az egyik csoport, amelyet orthodoxnak és conservatívnak mondanak. Egy 1872-ben elfogadott „*declaration de foi*” — hitvalláson nyugszik, amely hitvallás vallja: „a Szentírás souverain tekintélyét a hitre nézve; az üdvösséget a J. Krban való hit által, aki Isten fia, meghalt a mi bűneinkért és feltámadt a mi megigazulásunkra”. — Ez az egyház számlál 446 gyülekezetet, avagy a hogy a híres szeparációs törvény nevezi „associations culturelles”-t, kultikus társaságot, amely együtt az „Union Nationale”-t (szerintünk az Egyházkerület) alkotja; felosztja 22 „Union Regionale”-ra, (ehm. amely minden évben egy „Synode particulier”-t tart. A „Synode National” is minden évben ül sezik.

2. Az „Églises Réformées”-t (ref. egyh.) liberálisnak és újítónak mondják. Mint az előbbi ez is birtokol egy hitvallásféle deklarációt, a „*declaration de principes*”-et, amely a protestantizmus évszázados két oszlopának a „hit”-nek és a „szabadság”-nak szükségességét hangsúlyozza. A testvéri együttműködés jegyében működik egyébként és ugyanolyan orgánizációval rendelkezik, mint az előbbi. Két nagy élő képviselője: W. Monod és E. Gounelle.

Több helyt, mint például Normandiában a két egyház a legteljesebb testvériségben él, úgynevezett federációban, Federation Union Regionale-ban.

3. Az „Églises Évangéliques Libres”, alapítva 1849-ben Alex Vinet hatására. Kétős principiumon nyugszik: 1. „Az állammal szembeni függetlenség”, 2. „Az egyéni (individuelle) hit megvallása” elvén. 48 egyházközsége van és 50 lelképásztora. Első képviselője M. Gruner és R. Allier, a párisi theologiai fakultás dékánja.

4. „Stations de la Société Centrale Évangélique“ (A központi evangélium Társaság által fenntartott gyülekezeteket jelenti.) számuk 60.

Az eddig felsorolt egyházak az egyház és az állam szétválása óta függetlenek és semmi segílyt sem élveznek az államtól, jóllehet az állam nemcsak birtokaitól majdnem teljesen, de jogaitól is megfosztotta.

5. A „Paroisses d'Alsace-Lorraine“ (Az Elzász-Lotharingiai ref. egyh.) sajátos történelmi helyzeténél fogva nincs szétválasztva az államtól és így az állam segílyezi. Gyülekezeteinek száma 40.

Íme ezek az egyházak alkotják tehát a „Református egyházak“-at, amint látjuk, különböző principiumok kihangsúlyozásával különböznek leginkább egymástól. Az eszközökben mások, de a cél egy Isten országa.

2. §. Evangélikus Lutheránus Egyház.

A lutheránus egyház helyzete egészen más képet nyújt. Speciális organizációval bír. Ez az egyház is sok üldöztetést szenvedett a XVI--XVIII. században. A „lutheránus“ kifejezést a mártírság e korában, mint sértő, gyalázó jelzőt használták. De viszonylagosan mégis megtürtebb vallás, mint a Kálvinizmus, hiszen svéd és német hercegek és diplomaták pártfogolják; még XIV Lajos idejében is szakadatlanul megtartják a luth. istentiszteletet Párisban.

Napoleon alatt 1806-ban, 4 évvel később, hogy a ref. vallás elismert lett, ők is megkapják a jogot.

Jelenleg a lutheránus vallás Franciaország keleti részén „le Pays de Montbéliard“-ban és Elzászban van inkább elterjedve. Ezek inkább a nagyobb centrumok. Természetesen Páris külvárosaiban Lyori-ban, Niceben, Algerie-ben is van luth. egyházközség. — A lutheranizmus Elzász-Lotharingia visszacsatolásával erősödött lényegesen. Hivatatos neve „Les Églises de la Confession d'Augsbourg“. Nincs különválva az államtól. 261 egyházközsége van, melyből 198 Elzász-Lotharingia-i.

A nem elzászi lutheránus egyházközségek helyzete organizáció szempontjából hasonló a ref. egyházakéhoz. Itt említjük meg, hogy a lelkész fizetését ezen egyházak egy központi pénztár útján eszközlik, valamint a ref. egyházak is, amelyről később szó lesz. Valamint azt is, hogy minden egyháztag 21 évvel választójogot kap (férfiak és nők).

3 §. Más egyházak.

1. *Methodista egyház.* A methodista vallást Franciaországban 1818. után propagálták Charles Cook prédikátor fejtett ki nagy munkát. Jelenleg a methodista egyházközségek száma 30.

2. *Baptista egyház.* 1835 körül kezdett szervezkedni az „American Baptist Foreign Mission Society“ kiküldöttei által. Jelenleg 29 egyházközséget számlál 36 pásztorral.

3. *Független egyházak* (Églises Indépendants). „Bizonyos egyéni tendenciák“ vezetnek ezeket az egyházakat, ilyenek a „darbystes“-ek, a „mennonites“-ek, az „invingiens“-ek, a „quaker“-ek. Ezek a törekvések uniokban végződnek, mint „Union des Chrétiens primitifs“ vagy „Union des Socialistes chrétiens“.

4. *„Armée du Salut“* (Üdv Hadsereg). Internacionális jellegűnek lehet mondani. Ez a vallásos társaság teljesen katonai organizációval rendelkezik; olyan helyeken dolgozik és olyan személyeket vesz gondozásba, amelyek és akik teljesen elhagyatva várják a segítő kezet. Ez a sereg „az ő nagylelkű tevékenységével, melyet a morális és a szociális élet terén végez, Franciaországban megérdemelt népszerűsége miatt“.

5. A Franciaországon kívüli francia nyelvű egyházakról is megemlékszünk. Nem gondolunk Schweizra, sem Belgiumra, hanem az „Églises wallonnes de Hollande“-ra; a London-i, a Stockholm-i, Copenhaga-i, valamint az Egyesült-Államokra.

*

Röviden megemlítjük, hogy a lelképásztorképzés a következő fakultásokon történik. 1. A *Montpellier*-i theologiai fakultáson, melyet az „Union des Eglises Réformées Évangéliques“ tart fenn.

2. A *Paris*-i theol. fakultás, melyet 1877-ben Strasburg elvesztése után szerveztek meg. A tanítást illetőleg „vegyes“ azaz református és lutheránus professzorok adnak elő.

3. A *Strasbourg*-i theologiai fakultáson is a tanítást illetőleg vegyes.

4. A methodisták és baptisták szintén theologiat tartanak fenn Párisban.

Vajda István.

(Folytatjuk.)

Dr. Ravasz László dunamelléki református püspököt az újév alkalmából a budapesti Theologia, majd a Lelkészek Társasága üdvözölte. Válaszában a püspök megemlékezett mindenekelőtt az elmúlt esztendő nagy történelmi eseményeiről, a budapesti új egyházmegegye megszületéséről, több mint százezer lélekszámú közönséggel. Majd így folytatta: „A következő tíz esztendő próbája abban áll, hogy tudunk-e olyan belmissziói szervezetet kiépíteni, mint amilyen a hitoktatásunk. Ez egyszerűsége miatt a magyar reformátusságnak is életkérdése. Jöhet idő, amikor a magyar református egyház négyszázéves kolosszális intézmény rendszeréről holnapra idegen kézbe megy át és ezt csak a gyermektől az aggastyánig terjedő, olyan missziói szervezet tudja ellensúlyozni, amely minden tekintetben segítséget nyújt. Ha ezt nem vagyunk képesek megcsinálni, akkor a következő emberöltőben elvesztettük a csatát.“

K É Z A K É Z B E N

— Az Ifjúsági Keresztyéi Egyesület Szénior Osztályának rovata. —

Rovatvezető: László Dezső.

A Kálvinista Világ új rovata elé.

Az erdélyi iftusági keresztyén munka-hátvédjét képező, lelkészi és nem lelkészi tagokból álló IKESzO-nak három év óta kéziratot formában „Kéz a kézben” cím alatt megjelenő kéziratot levelező újságja tartotta fent a kapcsolatot a tagok és az egyesület közt. Az átlag kéthavonta megjelenő levelező újság kettős célt szolgált: egyfelől elvi vagy gyakorlati kérdéseket vitatott meg, másfelől híreket közölt a tagok és az egyesület életéről és munkájáról.

A múlt év decemberében a Kolozsvár vidéki széniorok Gyaluban körzeti konferenciát rendeztek, ahol a református sajtó kérdését szoros vizsgálat alá. Felmerült a gondolat, hogy meg kellene találni a formákat abban az irányban, hogy összepon-tosítsuk a sajtóerőket. Összevonás által válságba jutott lapjainkat meg lehetne menteni.

A szénior lap szerkesztője felvetette a gondolatot, nem lehetne-e mindjárt foganatosítani a határozatot oly formában, hogy a szénior lap beolvadna a Kálvinista Világba. A helyzet ugyanis az, hogy a két lap elvi és gyakorlati jellegű cikkei ugyanazok írják, szempont és nivó különbség a két lap között nincs. A szénior osztály lapját alig tudja fen-tartani. Ha beolvad a K. V.-ba, azok a széniorok, akik amúgy is előfizetői a K. V.-nak, felszabadul attól a többlet kiadástól, amellyel a szénior lap fenntartásához járultak hozzá. Akik nem járatták a K. V.-ot, majdnem azért a pénzért, amit a szénior lapra adtak, havi két számot kapnak a K. V.-ból, tehát aránytalanul több szellemi értéket, mint azelőtt. Miután a lap felelős szerkesztője szíves volt a beolvadás gondolatát elfogadni, a Sz. O. elnöksége a tagokat a kérdés felől körlevélben megkérdezte. A beérkezett 18 írásos válasz mindenike helyeselte a beolvadást. A szerkesztő kb. ugyanannyi szénior taggal személyesen is tárgyalt s azok mindenike szintén helyeselte a beolvadást. Senki nem mondott ellene. Így a Sz. O. megbízott szerkesztője hálással megköszönve a K. V. szerkesztője által felkinált hasábot, erre az évre beszüntette a Kéz a kézben c. lap önálló megjelenését.

A kiadóhivatalok kimutatásainak összevetéséből az tűnt ki, hogy eddig 78 szénior tag előfizetője volt a K. V.-nak. Decemberi körlevelünkre 12 új előfizető jelentkezett, 32 olyan szénior tag van, aki eddig áldozott a szénior lapra, de nem fizetett elő a K. V.-ra, viszont 66 olyan szénior tag van, aki a szénior

lapra soha sem fizetett, dacára hogy a lapot talán évek óta kapta, de nem előfizetője a K. V.-nak. A K. V. új évfolyama jelen első számát minden szénior tag megkapja, tekintet nélkül arra, hogy volt-e a K. V.-nak előfizetője vagy nem. Kérünk mindenkit, hogy a K. V. kiadóhivatalának a lap vétele után azonnal jelentse, hogy előfizet vagy nem a K. V.-ra? A következő számokat csak azok kapják, akik kifejezetten kérik. Akik a 100 Leu szénior tagsági díjat beküldik, ha kívánják, 80 Leuért kapják a K. V.-ot, mert a tagdíjból 40 Leu előfizetési díjként átutalható a K. V. kiadóhivatalába. A tagdíjakat fizető, tehát valóban szénior tagok, évi 80 Leuért kapják a K. V. havi két számát. Ez az összeg oly minimális és ellenértékeként oly gazdag szellemi tartalmat kapunk, hogy még a mostani viszonyok közt sem hanyagolhatjuk el az előfizetést. A Sz. O. eddig tagdíjaiból semmit sem alkotott, mert azt teljesen fel-emésztette a szénior lap kiadása. (A tagoknak csak egyharmada fizetett tagdíjat, vagy küldött adományt a lapra!) Így a befolyó tagdíjak 60% -a ifjúsági missziói célokra fordítható. Erre a pénzre pedig az IKE-nek jelenleg éppen szüksége is van.

A lap nem szénior osztályhoz tartozó olvasói ezt a rovatot is tekintsek magukénak. Általános érdekű eseményekről szóló hírek mellett, egészen bizonyos, sok kedves ismerősük életéről is fognak apró tudósításokat olvasni. Az apostolok levelei Isten titkairól beszélnek s mégis tele vannak a legapróbb részletekbe menő személyes vonatkozásokkal. Az anyaszentegyház nagy család. — Ha ez a családias vonás néha ki is ütközik majd ebben a rovatban, ez által is mindig Isten dicsőségét fogja szolgálni.

Kolozsvár, 1932. február 18-án

László Dezső.

Személyi hírek.

Kerekes Sándor, szászrégeni géplakatos testvérünket a nagyváradi gyülekezet újonnan felállított ifjúsági otthona felügyelőjéül hívta el. Ő az első világi munkása az egyháznak, aki teljes idejével az ifjúság szolgálatában áll. A házfelügyelet mellett missziói munkát végez az iparos tanulók közt. Nagyvárad a hatalmas ifjúsági otthon felállításával és a világi ifjúsági munkás munkábaállításával összes városi gyülekezeteinket megelőzte.

M. Nagy Ottó zilahi vallástanár és felesége házasságát a múlt év végén az Isten Melinda nevű leánygyerekekkel áldotta meg.

Ady László és Elemér lelkészek édes anyját, Ady Sámuel, nyárádszentbenedeki lelkész özvegyét f. hó 6-án az Úr magához szólította. Az Úr vigasztaló kegyelme legyen a gyászolókon. A gazdag életű tiszteletes asszony képe feledhetetlenül megmarad férje és fiai gyülekezeteinek emlékében. Mi, akik sokszor megfordultunk náluk, a boldogan hívő lélek példáját láttuk benne.

Kolumbán Géza brassói s. lelkészt a nagyajtai gyülekezet lelkészül hívta meg.

Hivatala elfoglalása után megindította az ifj. bibliakör munkáját. Ifjúsági otthonról Zathureczky Kálmán egyházmegyei főgondnok gondoskodott. Az új lelkész, aki házas ember létére végezte el a teológiát, végre feleségével és három kis gyermekével együtt élve szolgálhatja az Urat.

*

A Szénior Osztályt illető összes javaslatok, beszámolók, hírek, kérdések stb. a rovatvezető címére küldendők (Ref. Theologia). A Sz. O. tagjai által írt hosszabb cikkeket, tanulmányokat viszont a K. V. szerkesztője címére kell küldeni.

Huszonöt protestáns lelkészi ajánló-levél.*

A csendes kolozsvári est egyhangú esőcseppjei kergetnek céltalanul az uccákon. A mozik zsúfolva s a kávéházi asztalok fölött görnyedt alakok talán a gazdasági krízis megoldhatóságán évődnek. Álmosan és fáradtan egy rikkancs az ucca sarkán új szenzációkról kiáltoz. Hétfőn este van s az őszi eső ölmos unalomként nehezű. a járókélőkre s a város népe meneküljön az, akiknek nincs pénze Kolozsváron?! Az uccák szürkén, fázósan ásítanak és mindenütt egyhanguan, halkán kopog az eső. Mégis látok egy csoport siető, szegényesen öltözött embert, amint bibliáját szorongatva, siet előre. Követem. A ref. theologia épületétől nem messze fényesen kivilágított adventista templom várja kitért ajtóival a jövevényeket, hogy vigasztalást nyújtson azok számára, kik az életben elfáradtak. Ide lépünk be, hogy a fényzőn vakító fényében lássuk a szegénységben és nyomorban élő emberek csüggedt alakját. Felcsendül az ének, miközben halkán kérdezem miféle előadás lesz? Hangzik a csodálkozó felelet testvér nem tudja, hogy ma tartja a beszámolóját az országos adventista iratterjesztés, eredményes munkájáról? Hallgatva, kíváncsian várom az eredmények hirdetését. Az ének elhangzott s a szószék előtt felemelkedik egy jólöltözött predikátor. — Testvéreim, hallgassuk meg az iratterjesztő testvéreink beszámolóit

* Ezt a beszámolót minden változtatás nélkül adom. Református és evangélikus lelkészekről van szó. Neveket az „okos” predikátor nem árult el.

és próbáljuk követni az ő példaadásukat. Kérjük a hives odaadó figyelmét. Kezdje meg bánáti testvérünk. — Jól megtermett szőke román ember kezd beszélni magyar tolmácsolással s nyomon követi az erdélyi, a regáti iratterjesztők beszámolója, kik mindahányan ragyogó arccal, fanatikusan beszélnek szenvedéseikről, de aláhúzottan hangsúlyozzák munkájuk nagyszerű eredményeit. A csoportból egyszer csak kilép egy jómegjelenésű fiatal ember. Elegáns öltöny, fekete keretű szemüveg és egy halvány mosoly — ennyi a bemutatkozása. Hogy hívják, kérdem érdeklődve, olyan ismerős ez az arc? Schuster testvér, hallom a türelmetlen választ, figyeljünk. És valóban figyelmet érdemelnek az itt lejegyzett töredékek. Az előadás német nyelven foly, magyar tolmácsolással. Milyen más hangon tartja beszámolóját, mint a többiek. A gazdasági romlás, az emberi szenvedés itt eszközi jelleggel bír, mely előmozdítja az adventista iratok propaganda-munkáját és az emberek ezreit nyeri meg az igaz ügy szolgálatának. Faluról-falura, városról-városra járok, mondja vidáman és úgy beszél, mint a kirándulásról. Ha utazásaim megzavarja az eső, vagy rám borul az éj, felkeresem a tiszteletes urakat, hol jól megvacsorázom és az éjszakát eltölthetem. De hogyan, hiszen én adventista vagyok? A Szentírás azt mondja: „Legyetek szelidlelkűek, mint a galambok és ravaszok, mint a kígyó” Egyszerű az eset. Ha a tiszteletes úr nincs otthon s a tiszteletes asszony kérdezi kihez van szerencsém, én erre azt felelem: az evangéliumot hirdetem. Külsőm, megjelenésem igazán mindenre enged következtetni, csak épen arra nem, hogy én adventista vagyok. Szállást kérek éjszakára. A tiszteletes asszony a hely szüke miatt szabadkozik. De kérem, tiszteletes asszony, a szalonban is elalhatom ezen az egy éjszakán. Megkinál vacsorával és malacpecsenyével akar kedveskedni, amit alig tudok visszautasítani azzal a kifogással, hogy vegetáriánus vagyok. Később, mikor kényelmesen alszom a szalonban, a hazatérő tisz-

teletes úr parancsából tüzet csinálnak, hogy ne fázzam. Reggel korán észreveszem a nesz-telenül járó tiszteletes asszonyt, hogy cipőmet elviszi takarítás végett. Megreggelizünk. Egy pár könyvet eladok és a tiszteletes úr koc-siján az állomásra sietek.

Csak nemrég egy gazdag tiszteletes úrnál voltam. Szegény spiritalista, ki a Sátánnal barátkozik. Sokat beszéltem az adventisták igazságáról és ő nagyon szívesen hallgatta. Imádkoztunk. Az egész család szeretettel vett körül a zongora mellett és adventista szent énekeket énekeltünk. Könyveket adtam el neki is és távozásomban figyelmezteltem arra, hogy óvakodjon a spiritalizmustól

Schuster testvér itt elhalkult, kezét kabátja zsebébe mélyesztli és mosolygó arccal, kezében egy csomó papírlappal tesz bizony-ságot előadása mellett. Huszonöt darab protes-táns lelkézi ajánló levél, lepecsételve az egyházak hivatalos pecsétjével. A hallgatók örömmel vesznek tudomást a nagyszerű erc-dményről és mindenütt arról beszélnek, hogy a protestáns papok közelednek az igaz gyü-lekezet felé.

Előadás után barátságosan kérdezem németül Tud-e ön magyarul? Hogyan! — feleli gyanakodva. Hova való, ha szabad érdeklődnöm ez után a nagyszerű beszámó-lás után? Segesvári vagyok, de állandóan utazom. A gyülekezet már eltávozott és a villany fénye kilobbant. A perselyes ember reám vár. Makacs kitartása megdöbbsent és menekülök szomorúan, összetörve. A zöldes gázlángok fényében még egyszer életre kél Schuster testvér alakja, amint gúnyos mo-sollyal beszél gazdasági válságról, emberi szenvedésről, mint eszközről és magasztalja az adventista munkát. Tompán és rekedtesen figyelmeztet „Legyetek szelidlelkűek, mint a galambok és ravaszok, mint a kígyók” — s szememből, végigperelve arcomon, lehull egy könnycsepp a földre.

Nagy János.

A nyomor, mint divat.

A nyomor bevonult az utcákra. Meg állt színházbejárók, paloták, fényes kirakatok előtt, hol követelően öklöbeszorított kézzel, hol elhaló hangon esdekelve, hol meg csak néma, hangtalan kéreccsel. A nyomor divatba jött. Mindenkinék tetszik, hogy odacsúsztasson egy pár leit a rongyokba burkolt csecsemőt a karján tartó asszonynak, a bénának, vagy a hangtalanul álló szegénynek, aki ki tudja melyik állásból került ki az utcasarokra. A nyomor divatba jött, mint beszédtema. Mindenki tudja, hány munkanélküli, hány éhező van Kinában, Európában, Erdélyben, Kolozsváron. Divatba jött, mint szónoki tárgy, amely-

ről megrendítő gesztusokkal lehet beszélni, mint kegyes akció, mely alkalmas arra, hogy vele egyének és társaságok adományok és tevékenységek alakjában lerójják a vallásos kötelezettségeiket és aztán nyugodtan hord-ják tovább a bundát, üzzék pompázó szóra-kozásaikat, folytassák kicsinyes vagy nagy-arányú tevékenységeiket. Mi leróttuk a tar-tozást, ennyi és ennyi szegénynek élelmet adunk, naponként adakozunk néhány leit, szónoklunk róla, — ez tőlünk elég.

De a református keresztyénység ezzel nem elégedhet meg. Mindenki más megeléged-hetik, de mi nem. Nekünk a nyomor nem szónoki frázis, nem társalgási téma, nem engesztelő eszköz, nem nagyarányú akció lehetősége, nem alkalom a hiúságból, emberi részvétből vagy érdemszerzésből való ada-kozáásra. Nem. Nekünk a nyomor ítélet. Isten ítélete, mely minket sújt. Az a rongyos asszony az az éhes gyermek, az az elgyötört férfi, az a halálravált öreg, az én vagyok, te vagy, az az ember, aki Isten ítélete alatt van. Az í-élet alatt, mely a bűn miatt sújtott le, a bűn miatt, hogy lehet ebben a világban éhező, éhenhaló, nyomorgó, koldus. Az az én test-vérem, a te testvéred, mindnyájunk testvére, akiben Isten a mi hitünk következményét, büntetését mutatja. Ő hordozza te miattad a nyomorúságot.

S ha így van, ezt *nem lehet tūrni*. Ha tūrjük, ha divattá, kegyes cselekedetek alkal-mává, frázissá engedjük lenni, ha idegizgató, de hamar szétoszló borzongós szenzációs eszközévé engedjük lenni, az még nagyobb ítélet rajtunk. Ha megnyugszunk benne, hogy eleget tettünk már értük, többet nem tehet-tünk, ha beteljesítve látjuk az egyház felada-lát azzal, hogy valamit tesz és többre nem képes, ez a legnagyobb ítélet rajtunk. Ha nem roskadunk össze naponként s nem facsarodik el a szivünk a bűnbánat és tehetetlenség miatt, ez a legnagyobb kárhoztatás felettünk.

Nem szabad ezt az egyháznak nézni. Nem szabad engedni, hogy krajcárokkal örök-kévaló lelkekre kössenek vásárokat. Fel kell jaidulnia az egész egyháznak, össze kell fogni, megkísérteni a lehetetlent, mert itt csak a le-hetetlen lehetséges. Csak a hit által lehetsé-ges az a lehetetlen de csak a bűnbánat és ítélet alatt megalázkodott, összetört lélek hite által.

Oroszországban a háború előtt ötven refor-mátus lelkész működött. Ezek közül ma már egy sincs munkában. Többen vértanúhalált haltak, sokan Németországba menekültek, egy részük még mindig Oroszország területén él ugyan, de száműzetésben.

Ezzel szemben a háború előtti Oroszország kb. 300 lutheránus lelkésze közül, még kb. 50 ma is hivatalában van. Közöttük van a lenin-grádi és moszkvai szuperintendens is.